

נושא בדף היומי

י"ל ע"י "שערי החכמה" המגדל השלמי לדרבנות תורה וחכמה | גליץ א | פרישת השופט

ברכות דף ג'
להתרחק מסכנות בנוסיעה למקומות הקדושים
פאת הגאון רבי חיים שפיילר שליט"א - ראש ישיבת אגודת

בגמ' (דף ג' ע"א) א"ר יוסי פעם אחת הייתי מהלך בדרך ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל, בא אליהו ז"ל ושמר לי על הפתח עד שסיימתי תפילתי, לאחר שסיימתי תפילתי, אמר לי שלום עליך רבי, ואמרתי לו שלום עליך רבי ומורי, ואמר לי בני מפני מה נכנסת לחורבה זו, אמרתי לו להתפלל, ואמר, היה לך להתפלל בדרך, ואמרתי לו מתיירא הייתי שמא יפסיקו בי עוברי דרכים, ואמר לי היה לך להתפלל תפלה קצרה, באותה שעה למדתי ממנה שלשה דברים, למדתי שאין נכנסין לחורבה, ולמדתי שמתפללין בדרך, ולמדתי שהמתפלל בדרך מתפלל תפלה קצרה.

הלכה זו שאין נכנסין לחורבה מובא ברמב"ם בשני מקומות פי"ב הל' ו' מהל' רוצח ושמירת נפש, וכן בפ"ה ה"ו מהל' תפלה שכתב שאסור להתפלל בחורבה, ובכסף משנה הקשה, דכיון דתמיד אסור ליכנס לחורבה משום סכנה וכמו שפסק הרמב"ם בהל' רוצח ושמירת נפש א"כ למאי נפ"מ מה שפסק הרמב"ם בהל' תפלה דאסור להתפלל בחורבה, ומיישב דכיון דבגמ' מובא דין זה לגבי תפלה, ע"כ כתבה הרמב"ם בהל' תפלה, אף דאסור ליכנס לחורבה בכל גווני מפני הסכנה, ואפשר גם דלכן הדגיש הרמב"ם דבר זה בדווקא בנכנס להתפלל, כדי להדגיש חומר ענין דשמירת גופו גם כשמדובר לצורך תפילה.

ומכאן יש לעורר על אלו שמורים היתר לעצמם לנסוע למקומות מסוכנים לצורך תפילה על קברי צדיקים, דהנה הרי בגמ' מיירו שר' יוסי נכנס לחורבה לצורך תפילה, ולא היה לו אפשרות אחרת זולת תפילה קצרה כדמשמע בגמ', ועם כל זה אמר דאין נכנסין לחורבה ואחד מהטעמים הוא מפני סכנת מפולת.

וחז"ל הזהירונו לעולם אל יעמוד אדם במקום סכנה לומר שעושים לו נס שמא אין עושין לו נס, (שבת לב) ומסופר שם שר' ינאי לא נכנס לספינה שחוצה הנהר עד שבדקה שלא יהא בה נקב, ור' זירא לא יצא לבין הדקלים ביום שמנשבת בו רוח דרומית חזקה המפלת חומות ועוקרת אילנות, עי' רש"י שם.

והרמב"ם פסק בה' רוצח ושמירת נפש פרק י"ב ה"ו אסור לאדם לעבור תחת קיר נטוי או על גשר רעוע או ליכנס לחורבה וכן כל כיוצא באלו משאר סכנות אסור לעמוד במקום עכ"ל, וכל הנ"ל לא נחשב סכנות מצויות יותר מחשש מחבלים רוצחים ח"ו.

החיוב לשמור עצמו מחבלה וסכנה

ביותר מכך הנה בפרשת ואתחנן שאנו קוראים השבוע אמרה תורה השמר לך ושמור נפשך מאוד ולהלן בפרשתן גם אמרה תורה ונשמרתם מאוד לנפשותיכם, הגם שפסוק זה מיירו לענין שכחת התורה, מכל מקום מפסוק זה גם נלמד ענין שמירת הגוף של האדם, כדכתב הרמב"ם (מהלכו' רוצח ושמירת נפש יא ד) וכן כל מכשול שיש בו סכנת נפשות, מצות עשה להסירו ולהשמר ממנו ולהזהר בדבר יפה יפה, שנאמר השמר לך ושמור נפשך, ואם לא הסיר והניח המכשולות המביאין לידי סכנה, ביטל מצות עשה ועבר על לא תשים דמים, בכסף משנה ציין לכך את הברייתא בבא קמא (ט"ו) וברייתא דרבי נתן, רבי נתן אומר מניין שלא יגדל אדם כלב רע בתוך ביתו ולא יעמיד סולם רעוע בתוך ביתו, תלמוד אמר לא תשים דמים בביתך.

במנחת חינוך (מצוה תקמ"ו) הקשה הרי כאן אינו מבואר אלא דיש לאו בדבר אבל עשה אינו מוזכר כלל, אף יש חילוק למעשה דאם הוא מצות עשה יברכו עליו, ואם הוא מצות לא תעשה לא יברכו עליו, ועיקר הלימוד דכתב הרמב"ם דהשמר לך וגו' דקאי על שמירת הגוף מבואר במסכת ברכות (לב ב) גבי מעשה בחסיד אחד שהיה מתפלל בדרך, ובא הגמון אחד ונתן לו שלום ולא החזיר לו שלום, המתין לו עד שסיים תפלתו, לאחר שסיים תפלתו, אמר לו ריקא, והלא כתוב בתורתכם רק השמר לך ושמור נפשך מאד, וכתוב שם ונשמרתם מאד לנפשותיכם, כשנתתי לך שלום למה לא החזרת לי שלום, אם הייתי חותך ראשך בסיף מי היה תובע את דמך מידי, והקשה במנ"ח דבקרא דרק השמר וגו' כתיב כי לא ראיתם כל תמונה וגו' אבל שמירת הגוף לא שמענו, ואמנם על ההגמון לא קשה כי הם מינים ומהפכים דברי אלקים חיים למינות ומי יודע איזה פירוש שפירש הרשע בכתוב הזה דלדעתו קאי על שמירת הגוף, אך על הרמב"ם קשה מנלן זה דהוי עשה לשמירת הגוף מרק השמר וגו' דמיירי בענינים העומדים ברומו של עולם עיקרי הדת, וסיים במנחת חינוך דבודאי מצא הרמב"ם באיזה מקום ונעלם מאתנו.

הגוף שלך ונשמה שלך

בראשונים מוסבר יפה טעם הדבר למה אסור לאדם לחבול בגופו, הרי אדם הוא בעלים על כל אשר לו, דהנה כתב רמב"ם (הלכו' רוצח פ"א ה"ב) ומוזהרין בית דין שלא ליקח כופר מן הרוצח, ואפילו נתן כל ממון שבעולם, ואפילו רצה גואל הדם לפוטרו, שאין נפשו של זה הנהרג קנין גואל הדם אלא קנין הקב"ה, ולפי זה יובן גם למה לא יועיל נתינת רשות להזיק, כדכתב בשו"ע הרב בעל התניא הלכות נזקי גוף ונפש (ה"ד) דאסור להכות את תבירו אפילו הוא נותן לו רשות להכותו, כי אין לאדם רשות על גופו כלל להכותו ולא לביישו ולא לצערו בשום צער אפילו במניעת איזה מאכל ומשתה.

הרמב"ם (פ"ח מהלכו' סנהדרין ה"ו) כתב גזירת הכתוב היא שאין בית דין ממיתין ולא מלקין את האדם בהודאת פיו, אלא על פי שניים עדים, וכתב הרדב"ז, שהגם שגזירת מלך היא ואין אנו יודעים הטעם, אפשר לתת קצת טעם, לפי שאין נפשו של אדם קניינו אלא קנין הקב"ה, כנאמר ביחזקאל (י"ח) הנפשות לי הנה, הלכך לא תועיל הודאתו בדבר שאינו שלו, אבל ממונו הוא שלו, ולכן בממונות אמרינן הודאת בעל דין כמאה עדים דמי, וכי היכי דאין אדם רשאי להרוג את עצמו, כך אין אדם רשאי להודות על עצמו שעשה עבירה שחייב עליה מיתה, לפי שאין נפשו קניינו.

חבלת גופו אם איסורו מן התורה

וראשית דבר נבאר האיסור לחבול בעצמו ולהכניס עצמו בסכנה של חבלת גופו ואם הוא איסור תורה. בשו"ע חו"מ סי' תכ"ו ס"ט איתא הרבה דברים אסרו חכמים מפני שיש בהם סכנת נפשות וכו' כל העובר על דברים אלו וכיוצא בהם ואמר הריני מסכן בעצמי ומה לאחרים עלי בכך או איני מקפיד בכך, מכין אותו מכות מרדות, והנזהר מהם עליו תבוא ברכת טוב, ובסמ"ע סק"ב הסמיך את הכתוב מדכתי' השמר לך ושמור נפשך מאוד. ומשמע שהוא מן התורה, ועי' בבאר הגולה דאסמינהו אקרא ומכין עליהם כמו שאר מצוות דרבנן, או דקים להו שהוא מדאורייתא ואין לוקין עליהם כדאשכחן חצי שיעור דאסור מה"ת ואין לוקין עליו, ושם בהמשך כתב הטעם שהזהירה התורה על שמירת הנפש הוא מטעם שברא הקב"ה את העולם בחסדו להיטיב להנבראים שיכירו גדולתו ולעבוד עבודתו בקיום מצוותיו ותורתו כמו שאמר הכתוב כל הנקרא בשמי לכבודי בראתיו וכו', וליתן להם שכר בעמלם, וכל המסכן עצמו כאילו מואס ברצון בוראו ואינו רוצה לא בעבודתו ולא במתן שכרו ואין לו זלזול אפקירותא יותר מזה ולהשומע יונעם וכו' יעו"ש, ועכ"פ משמע דתלי' בב' תירוציו אם איסורו מן התורה או לא.

חבלת גופו לצורך מצוה

כאמור דכאן בגמ' מוכח דגם לצורך מצוה לתפילה אין להכניס עצמו לסכנה, ובמקום אחר הארכנו אם מותר לאדם למסור הנפש כדי לקיים מצוה או לא לעבור עבירה זולת מהג' עבירות, שנחלקו בזה ראשונים, ועי' עוד בסנהדרין (פו) דבלוית רבי אליעזר, היו נושאים את מטתו מקסרי ללוד, ופגע בהם רבי עקיבא, והיה מכה בבשרו עד שדמו שותת לארץ, פתח עליו בשורה ואמר אבי אבי רבב ישראל ופרשיו, הרבה מעות יש לי, ואין לי שולחני לפורטם, ותוס' שם בד"ה היה כתבו ומשום שרט לנפש ליכא, דמשום תורה קעביד כדאמר הרבה מעות יש לי וכו' עכ"ל, וביבמות (דף יג) תי' התוס' בד"ה דאמר תירוץ אחר דרך דרך שריטה אסרה תורה, ויש להקשות, והרי יש איסור לחבול בעצמו. ואפשר דרבי עקיבא לשיטתו בב"ק צא דמותר לחבול בעצמו. ואפשר גם דתי' התוס' דמשום תורה קעביד יתרץ גם קושיא זו.

לקראת התחלת הש"ס נפתחו מוקדי ההרשמה

קופרטיב

גס"ד

גלאט פשט

לומדים פשוט לנצל את הזמן

"גלאט פשט" - סדרת תקליטורי שמע (MP3) של שיעורי גמרא הנמסרים בשפה רהוטה וברורה, **כל דף גמרא כחצי שעה בלבד**, יעיל לניצול של זמן פנוי (נסיעה וכו').

הגאון אב"ד אשכנז
אגף "אורי אור"י

- * דיסק - שיעורי "גלאט פשט" על הדף היומי (MP3)
- * מבחן סיכום עצמי על דפי הגמרא

מחיר מנוי 30 ש"ח לחודש כולל משלוח

מוקד המנוי:
02-540-1912

פקס: 02-532-6421, דוא"ל: horaa@enativ.com